

Ключевые слова: производственное обучение, содержание, формы, методы, школы Украинской ССР, период 1950-х–80-х годов XX ст.

ANTONETS M. Organization, forms and methods of production training, in schools of Ukrainian SSR (1950-80th of the XX century).

In the article describes organizational principles, content, forms and methods of realization of production training, open up in schools of Ukrainian SSR of 1950th 80th – of the XX century. A conclusion is done about actuality of experience of realization of production studies in schools of Ukrainian SSR in a noted period for the modern terms of labour education of student's young people on the stage of introduction specialized education in upper secondary school.

Keywords: production studies, organization, content, forms, methods, schools of Ukrainian SSR, period of 1950th 80th – of the XX century.

**Біла Н. М., Дмитроца О. С.
Львівський національний аграрний університет**

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ ГАЛИЧИНИ СЕРЕД СЕЛЯНСТВА В КІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

У статті висвітлюються основні напрями діяльності Русько-Української радикальної партії, Української національно-демократичної партії та Української соціал-демократичної партії у Галичині (кінець ХІХ – початок ХХ століття). На думку автора, цей досвід може допомогти сучасним об'єднанням України діяти більш ефективно.

Ключові слова: українські політичні партії, селянство, агітаційно-організаційна робота, культурно-освітня діяльність, парламентаризм.

В сучасних умовах становлення громадянського суспільства в Україні важливо звернутися до власного історичного досвіду, використати випробувані часом форми і методи діяльності політичних партій, аби уникнути типових помилок. В цьому зв'язку інтерес представляє діяльність українських політичних партій серед селянства Галичини в кінці ХІХ – на початку ХХ століття.

Помітне місце серед наукових праць сучасного етапу вивчення соціально-економічної і політичної історії Галичини кінця ХІХ – початку ХХ ст. та об'єктивної оцінки ролі українських політичних партій у суспільно-політичному житті краю, формуванні їх ідеологічних засад, розробці основ аграрно-селянської політики, проведенні політичних акцій з залученням селян посідають, зокрема, роботи К. Кондратюка [5], М. Кугутяка [7], О. Красівського [6], О. Сухого [11], О. Жерноклеєва [2]. Але це лише розрізнені дослідження окремих аспектів діяльності українських галицьких партій.

Отже, **мета статті** – комплексно проаналізувати основні напрями діяльності українських політичних партій серед селянства Галичини в

зазначений період, розкрити роль партій у створенні “національної монополії” в Галичині.

Незважаючи на австрійську конституцію 1867 р., що номінально надавала народам Австро-Угорщини рівні права розвитку, можливості українців у сфері економічного, політичного, національного і культурно-освітнього розвитку були значно обмежені. Це зокрема обумовлювалося входженням української Галичини до складу австрійської провінції “Королівства Галіції і Лодомерії з великим князівством Краківським, князівствами Освенцімським та Заторським”, в якій традиційно домінуючі позиції в економічному житті та адміністративному управлінні займали польські поміщики, чиновники, також підприємці, громадські функціонери та ін.

Злиденне становище селянства значною мірою обумовлювалося залишками феодалізму, безземеллям, що змушувало селян шукати заробітку. Великим тягарем для них була й податкова політика австрійського уряду, земельна рента, відробітки за вигони, водопої, користування панським лісом. Не раз зубожіння та руйнування селянських господарств викликали стихійні лиха. Куріальна система виборів до Галицького крайового сейму та до австрійського парламенту (Державної Ради), що базувалась на становій основі, жорсткою й відверто ущемлювала політичні права українців. Представництво українців в австрійському парламенті у 1901 р. складало 1,8% депутатських місць, а галицькому сеймі – 9,9% [13, с. 16, 17].

Навіть виборча реформа 1907 р. не усунула політичної нерівності українців і поляків краю. Соціальний гніт і політичне безправ'я українців, більшість яких становили селяни, доповнювались позбавленням умов для вільного розвитку культури й освіти. Сеймові асигнування на українську освіту, культуру, науку, мистецтво у 1900 р. приблизно в 10 разів були меншими від відповідних асигнувань на польські цілі.

Корінна українська більшість Східної Галичини мала середніх шкіл з рідною мовою викладання в шість разів менше, ніж поляки. Навчальні програми початкових шкіл склалися так, щоб діти селян не могли продовжувати навчання в середній школі. Обидва університети Галичини – Краківський і Львівський – стали польськими. Переважно в руках поляків опинилися органи місцевої адміністрації, судочинства, засобів зв'язку. Очевидні утиски української частини населення в політичній, економічній, соціальній та культурній сферах життя глибоко усвідомлювались політичними партіями – Русько-Українською радикальною партією (РУРП), Українською національно-демократичною партією (УНДП), Українською соціал-демократичною партією (УСДП), знаходили відображення в їхніх програмних документах, у практичній діяльності.

Українські партії намагались відстоювати інтереси найчисленнішої верстви українського суспільства – селянства. Від часу заснування РУРП своєю соціальною базою вважала селян. УНДП, хоч і декларувала себе загальнонаціональною, все ж змагалася за селянство як основу української

хліборобської нації. Привабливими для селян були аграрні програми обох партій, над якими працював свого часу І. Франко. Зокрема, аграрна програма РУРП стояла на засадах громадського земельного соціалізму, що передбачали перехід землі “великої посілості” у власність рільничих громад, які мусили поділити її між селянами і спілками (кооперативами). Земля, що належала дрібним селянським господарствам, мала залишитися у їх власності. Найважливішим положенням аграрної програми УНДП стала вимога передачі поміщицької землі селянам, допускалася також можливість викупу землі “великої посілості”, здача землі в оренду громадам, або окремим людям за невелику оплату.

УСДП як частина австрійської соціал-демократії виступала на політичній арені як партія робітничого класу, але й вона не могла ігнорувати того факту, що переважна більшість українського населення Галичини була сільською. Тому на з’їзді партії у 1906 р. соціал-демократи розглянули аграрну програму, метою якої була активізація роботи партії в селянському середовищі, широке залучення селян до боротьби за їх соціальні і національні права. Програма, зокрема, передбачала усупільнення землі і всіх засобів виробництва, передачу їх в користування громадам під контролем держави. До програми увійшло й положення про соціальний захист сільських робітників. Соціал-демократи не планували революційного знищення поміщицького землеволодіння, а сподівалися за допомогою держави, шляхом розширення сфери колективної власності перейти до соціалізму. Але програма була відкладена на доопрацювання.

В часовій перспективі РУРП, УНДП, УСДП пов’язували вирішення аграрно-селянського питання зі здобуттям незалежності українським народом. Ідея створення незалежної української держава містилася в програмах усіх трьох українських галицьких партій і була стрижнем їх агітаційної та організаторської роботи. Досягти цієї мети вони сподівалися демократичним, еволюційним шляхом, через національно-територіальну автономію Східної Галичини у складі Австрії.

Українські партії розгорнули значну роботу серед селянства, спрямовану на створення національної структури, що мала складатися з цілої мережі громадсько-політичних, економічних, культурно-освітніх, гімнастично-спортивних та інших українських інституцій і охоплювати своєю діяльністю всі сфери суспільного життя. Передбачалося, що така монопольна структура слугуватиме самореалізації галицьких українців в галузі політики, економіки, культури та національних прагнень.

Соціально-економічне становище галицького селянства обумовило напрями діяльності українських партій, серед яких вагоме місце займала робота з захисту їх економічних інтересів. Так, наприклад, сезонний еміграційний рух селян був підтриманий УНДП, РУРП та УСДП, які вбачали в ньому шлях до поліпшення матеріального становища селян, запозичення позитивного досвіду господарювання, але організовувався і спрямовувався

він переважно націонал-демократами через “Народну канцелярію” Народного комітету (керівний орган УНДП). Займалися цим питанням М. Заячківський, В. Ганоцький, О. Кузьмич. Селян інформували про умови сезонної еміграції, надавали грошову допомогу на дорогу. З січня 1904 р. ці функції перейшли до спеціально створеного бюро посередництва праці в Нойберуні (Німеччина), метою якого стало спрямування еміграційного руху й надання допомоги заробітчанами при працевлаштуванні. Діяльність цієї еміграційної інституції сприяла зростанню чисельності заробітчан, що від’їжджали до Німеччини, яка у 1904 р. досягла 40 тис. Це своєю чергою привело до посилення кампанії з дискредитації українського бюро з боку влади, яка не була зацікавлена у виїзді селян з Галичини. Піддавали критиці еміграційну діяльність УНДП також союзники-радикали. РУРП наголошувала на необхідності створити в кожній українській партії своє бюро посередництва праці, щоб позбавити націонал-демократів монополії у цій справі. Це пояснювалося суперництвом між партіями за вплив на селянство. Організувати ж своє бюро посередництва радикали не спромоглися, але у 1907 р. утворили “Хлопську канцелярію”, яка давала селянам інформацію про умови сезонної еміграції. УСДП не мала спеціально створених еміграційних інституцій.

Важливим завданням економічної політики партій було сприяння кооперативному рухові у Галичині. Ця праця охоплювала як освітньо-економічну діяльність в селах, так і створення українських кооперативних спілок і товариств. Її проводили товариства просвітньо-економічного напрямку “Просвіта”, “Сільський Господар”, “Народні спілки”, “Народна торгівля” та ін. У їх роботі активну участь брали представники українських партій, нерідко й очолювали їх. Важлива роль у створенні своєї національної монополії відводилась у цій справі кооперації. Організаторами перших сільських кооперативів “Народні спілки” (1890 р.) стали радикали, зокрема М. Павлик і К. Трильовський. Метою кооперативів було налагодження соціально-економічного життя селян: організація позичкових і ощадних кас, крамниць, придбання відбірного насіння та сільськогосподарських знарядь. Виняткову роль у створенні українських економічних інституцій відіграли діячі УНДП Є. Олесницький та К. Левицький, організатор сільських кооперативів Д. Савчак та торговельних – І. Петрушевич. Один з перших українських кооперативів “Касу Задаткову” (1894 р.) заснував Є. Олесницький. У 1902 р. з його ініціативи у Стрию утворюється кредитна установа “Руський Народний дім”, а у 1904 р. перша молочарська спілка у селі Завадові на Стрийщині. За участю Є. Олесницького та К. Левицького у 1898 р. було організовано кооперативний центр “Кас Задаткових”, а згодом – і сільських кас, “Крайовий Союз Кредитовий” (КСК) у Львові. Організаційні й ревізійні функції КСК передаються утвореній у 1904 р. керівній установі “Крайовому Союзу Ревізійному” (КСР), який очолив К. Левицький, а Є. Олесницький став одним із членів ради КСР. Отже представники УНДП знаходились у керівних

структурах українського кооперативного руху в Галичині і виступали ініціаторами створення економічних інституцій. Організовувати кредитні кооперативи, залучати до цієї роботи селян, переконувати їх у необхідності об'єднуватись повітовим кредитним установам в КСК, як центральній установі, зобов'язувало своїх членів УНДП. Число українських кредитних кооперативів у Східній Галичині стрімко зростало. Якщо у 1899 р. налічувалося їх 17, то у 1908 р. – вже 168 [9, с. 562].

Важлива роль в організації господарсько-економічного життя селянства, його економічної освіти відводилась товариству “Сільський Господар” (засноване 1899 р.), активізація діяльності якого почалась у 1909 р., коли його очолив Є. Олесницький. У 1912 р. товариство мало 90 філій та 1151 гурток, в яких налічувалося понад 26 тис. зареєстрованих членів [8, с. 300]. З 1910 р. почав видаватись тижневик “Господарська часопись”. На допомогу селянам в організації господарств було випущено 27 брошур з серії “Бібліотека сільського господаря”. Філії і гуртки товариства мали дослідні поля, закуповували добірне насіння, сільськогосподарські машини й реманен Т. Важливим у забезпеченні селянства всім необхідним для виробництва сільськогосподарської продукції було утворення у 1911 р. Головною радою “Сільського Господаря” кооперативної організації “Крайового Союзу Господарсько-Торговельних спілок”, а також центральної спілки “Крайового Союзу Спілок по Хову і Збуту Худоби”, яке допомагало товариствам у пошуках ринків збуту худоби (у 1912 р. об'єднавав 62 місцеві спілки) [8, с. 301].

Кооперація розглядалася не лише як засіб пожвавлення економічного життя, але і як громадсько-виховна система підготовки кадрів для національного господарства у можливій автономії Східної Галичини, за яку боролися всі партії.

Широко використовувався політичними партіями парламентаризм. Депутати від українських партій відстоювали соціально-економічні інтереси селян в Державній Раді Австрії і Галицькому крайовому сеймі. Зокрема, націонал-демократи Є. Олесницький, Ю. Романчук, К. Левицький, Д. Стахур, соціал-демократ Я. Остапчук, радикал К. Трильовський та ін. домагались виділення бюджетних коштів для підтримки українських господарсько-економічних інституцій, надання матеріальної допомоги селянам, які постраждали під час повеней та посух, виділення коштів на розвиток рільництва і садівництва. Зокрема, з 1904 по 1910 роки уряд виділив 89 тис. крон [12, Ф. 348, оп. 1, спр. 90а, арк. 11]. Влада брала до уваги думку українських депутатів при вирішенні питання про будівництво судоплавних каналів у Галичині, впорядкування сільських поселень і доріг та ін. Але не всі питання, які порушувалися депутатами, вдавалося вирішувати (“ловецький закон”, “дороговий закон”, “закон про рентові оселі” та ін.). Часто ініціативу українських депутатів блокували польські, яких у парламенті та сеймі було більше.

Агітаційно-організаторська робота серед селян проводилась партіями через низові осередки. Найбільші організації радикалів були у Збаразькому і Скалатському повітах. Потужні осередки мала УНДП. У 1908 р. їх нараховувалося 113. Найбільші були в Заліщиках, Борщові, Долині, Комарно, Стрию [12, Ф. 372, оп. 1, спр. 14, арк. 6]. УНДП намагалася залучати представників селян до центральних органів партій. У 1912 р. до Ширшого Народного комітету входило 45 селян із 300 членів, тобто 15% (С. Абрагамовський, А. Бандурка, Г. Вовчук, І. Венгер та ін.) [10]. У 1907 р. за пропозицією М. Ганкевича в організаційний статут УСДП було внесено положення про створення в усіх містах і селах місцевих партійних комітетів, що сприяло організованому і регулярному проведенню агітаційної роботи. Значну роль в агітаційній роботі відігравала преса, зокрема газети "Діло", що стояла на позиції націонал-демократів, "Свобода" (УНДП), "Громадський Голос", "Новий Громадський Голос" (РУРП), "Воля", "Земля і Воля" (УСДП). В партійних часописах систематично публікувалися програмні документи, протоколи нарад, з'їздів та конференцій. Зі шпальт газет звучали заклики і звернення керівних органів партій, публікувалися статті, що роз'яснювали селянам причини їх важкого соціально-економічного становища.

Найбільш поширеними формами боротьби селян за свої права стали сільськогосподарські страйки, повітові і крайові віча, "довірочні" збори, масові маніфестації, що їх найчастіше очолювали партійні лідери. Українські партії брали активну участь в організації і проведенні великого селянського страйку 1902 р., що завершився помітним задоволенням селянських вимог. У 1905–1906 рр. вони домоглися масового залучення селян до боротьби за загальне виборче право як частини загальнодемократичного руху в австрійській імперії. В агітаційній та організаторській роботі серед селян активну участь брали, зокрема, радикали М. Павлик, Л. Бачинський, К. Трильовський, В. Стефаник, націонал-демократи Є. Левицький, Т. Окуневський, В. Охримович, М. Петрицький, Є. Олесницький, соціал-демократи С. Вітик, М. Ганкевич, Я. Остапчук, А. Шмігельський, Т. Мелень, М. Новаковський та ін. Під тиском мас у січні 1907 р. уряд Австрії впровадив нову виборчу систему до Державної Ради. У серпні 1914 р. на переговорах між українськими і польськими політичними партіями при посередництві Відня було досягнуто домовленостей про реформу виборчої системи до Галицького крайового сейму. З огляду на початок Першої світової війни їх домовленості залишилися нереалізованими.

Між українськими партіями часто виникали незгоди, зокрема, у змаганні за вплив на селянство, проте у відповідальні моменти боротьби вони знаходили порозуміння між собою. Об'єднували зусилля і діяли організовано, що забезпечувало перемогу. Зокрема, погодженими були дії українських партій у виборчій кампанії 1907 р., коли на основі нової виборчої ординації українці здобули 27 місць в австрійському парламенті.

Формування у селян модерної національної свідомості вимагало піднесення їх культурно-освітнього рівня. Тому завдання освітньої і культурницької роботи партій знаходили відображення у програмних документах, статтях політичних діячів, на сторінках партійних часописів. Незважаючи на певні ідеологічні розбіжності та міжпартійну конкуренцію, у культурно-освітньої діяльності українських партій серед селянства простежуються спільні напрями: піднесення загального культурно-освітнього рівня українців; ліквідація неписьменності; створення та розвиток національної освіти; боротьба за поділ Крайової шкільної ради на українську і польську; збільшення чисельності українських шкіл відповідно до потреб українського населення; утворення українських гімназій, бурс; боротьба за український університет; впровадження української мови викладання у навчальних закладах; створення національних культурно-освітніх, спортивних установ; популяризація економічних знань серед селян.

У змаганнях за освіту і культуру українського селянства партії широко використовували парламентаризм. Посли неодноразово ставили питання культурно-освітнього розвитку українців Галичини на засіданнях Галицького крайового сейму та Державної Ради (А. Шмігельський, Ю. Романчук, О. Барвінський, Є. Олесницький та ін.). Важливим був той факт, що українським партіям вдалося залучити до змагань за створення і розвиток національної освіти самих селян. Вони були одностайні в тому, що піднесення освітнього рівня народу є нагальною потребою подальшого культурного і політичного прогресу, кроком до виборення своєї національної незалежності. Спільно з українською громадськістю партії досягли певних позитивних результатів: відкриття українських народних шкіл, гімназій, селянських бурс, українських кафедр філософії і права у Львівському університеті. Якщо до 1908 р. в Галичині було лише 5 українських гімназій, то з 1908 до 1912 р. відкрили ще 8, в яких навчались також селянські діти. Зокрема, у Коломийській гімназії у 1902/03 н.р. навчалось 46,8% селянських дітей [3, с. 65], Тернопільській у 1905/06 н.р. – 70% [14, с. 39], Городенківській у 1911/12 н.р. – 77,9% [4, с. 56]. Під тиском громадськості уряд змушений був оголосити про відкриття українського університету до 1916 р. З вимогою відкриття університету в Державній Раді у 1912 р. виступали не лише адвокати Ю. Романчук та Є. Олесницький, а й селянський діяч П. Лаврук. Важливо те, що значення університету для національної справи було донесене до свідомості найширших український мас і селянства зокрема. Селяни усвідомлювали необхідність створення свого національного університету, в масі розуміли його значення для національної справи взагалі, для підготовки освічених кадрів, здатних керувати боротьбою за національну волю і державу. Свідченням усвідомлення селянами своїх національних інтересів була не лише їх присутність на народних вічах, а й участь у їх організації і проведенні (П. Салика, Д. Козак, П. Лаврук, І. Сандуляк, Т. Городецький, М. Каралюк та

ін.). Зацікавлення селянства у створенні національної школи стало важливим показником його культурного поступу і політичної зрілості.

Одним із важливих чинників поширення освіти і національної свідомості була видавнича діяльність. Особливого успіху в цьому досягла УНДП, що тісно співпрацювала з товариством "Просвіта", яке залучило до громадянського життя широкі селянські маси. Лідер УНДП Ю. Романчук впродовж десяти з половиною років очолював товариство. К. Левицький входив до складу головного відділу "Просвіти", був заступником голови товариства. Є. Олесницький керував відділом "Просвіти" в Стрию. Активну участь у діяльності товариства брали націонал-демократи В. Бачинський, О. Борковський, М. Петрицький, А. Чайковський, О. О. Стефанович та ін. Тісно співпрацював з "Просвітою" М. Грушевський. Головний віділ і видавнича комісія "Просвіти" налагодили видання популярних серед селян книг, невеликих за обсягом, які були написані на історичну, релігійну, господарсько-економічну тематику. Авторами брошур були представники різних українських партій, серед них – К. Левицький, О. Колесса, О. Барвінський, Л. Цегельський, І. Франко, М. Павлик, О. Маковей та ін. Справжніми культурно-освітніми центрами на селі стали читальні "Просвіти". У співпраці з товариством намагалися проводити свою роботу на селі РУРП і УСДП. РУРП зробила значний внесок у розповсюдження популярної й доступної для селян літератури. Ідеологічне спрямування мала видавнича діяльність УСДП.

Важливу роль у проведенні культурно-освітньої роботи серед селян відігравали товариства "Сокіл" (очолюване в свій час В. Нагірним, А. Будзиновським, І. Боберським) та "Січ" (К. Трильовський), що знаходились відповідно під ідеологічним впливом УНДП і РУРП. Утворені як гімнастично-спортивні організації, вони вийшли за вузькі рамки спорту і стали справжніми культурно-освітніми організаціями в селах. З метою вдосконалення роботи і підготовки кадрів "Січей" організовували спеціальні курси для селян. З 1911 р. вони діяли у Львівському і Бібрському повітах [1]. Форми роботи товариств були різноманітними – це залучення молоді до спортивних та культурних заходів, протипожежної діяльності, організації читалень, створення аматорських театрів, хорів, проведення вечорниць, вічей, національних свят та ін. Участь молоді у спортивно-пожежних товариствах сприяла формуванню у них національної самосвідомості.

Поступалися радикалам і націонал-демократам в культурно-освітній роботі серед селян соціал-демократи. Це було значною мірою пов'язано з тим, що на початку своєї діяльності вони орієнтувалися переважно на малочисельних українських робітників. Лише з 1906 р. УСДП почала утворювати свої організації "Воля", чисельність яких по селах була мізерною.

Виходячи з вищесказаного, ми прийшли до висновку, що українські партії впродовж часових меж, які нами розглядаються, розгорнули значну роботу серед селянства, спрямовану на створення національної структури,

що мала складатися з цілої мережі громадсько-політичних, економічних, культурно-освітніх, гімнастично-спортивних та інших українських інституцій і охоплювати своєю діяльністю всі сфери суспільного життя. Передбачалося, що така монопольна структура слугуватиме самореалізації галицьких українців в галузі політики, економіки, культури та національних прагнень.

Завдяки копіткій роботі українських політичних партій селянство перетворилося у національно свідому верству населення, здатну брати активну участь у змаганнях за реалізацію своїх політичних, соціально-економічних і національних цілей, за створення незалежної української держави.

Використана література:

1. Громадський голос. – 1904. – Ч. 2. – 10 березня.
2. *Жерноклеєв О.* Українська соціал-демократія в Галичині: нариси історії (1899–1918) / О. Жерноклеєв. – К. : Основні цінності, 2000. – 168 с.
3. Звіт дирекції ц.к. II гімназії в Коломиї за рік шкільний 1902/1903. – Коломия : Накладом наукового фонду, 1903. – 80 с.
4. Звіт дирекції приватної гімназії в Городенці з українською викладовою мовою, наділеної правом прилюдности розпорядком міністерства просвіти з дня 16 мая 1912 р. – Ч. 23.230 за шкільний рік 1911/12. – Львів : Накладом шкільного комітету, 1912. – 68 с.
5. *Кондратюк К.* Нариси історії українського національно-визвольного руху XIX століття / К. Кондратюк. – Тернопіль, 1993. – 98 с.
6. *Красівський О.* Галичина у першій чверті XX ст.: Проблеми польсько-українських стосунків / О. Красівський. – Львів, 2000. – 416 с.
7. *Кугутяк М.* Галичина: Сторінки історії. Нарис суспільно-політичного руху (XIX ст. – 1939 р.) / М. Кугутяк. – Івано-Франківськ, 1993. – 200 с.
8. *Мілянчик А.* З господарського минулого Стрийщини // Стрийщина. Історико-мемуарний збірник Стрийщини, Скільщини, Болехівщини, Долинщини, Рожнітівщини, Журавенщини, Жидачівщини і Миколаївщини / А. Мілянчик, Л. Шанковський [та ін.]. – Нью-Йорк, Торонто, Париж, Сідней, 1990. – Т. 1. – 480 с.
9. Перший український просвітньо-економічний конгрес у Львові. 1909. Протокол і реферати. – Львів : Просвіта, 1910. – 655 с.
10. Свобода – 1913. – Ц. 2,3. – 16 січня.
11. *Сухий О. М.* Галичина: між Сходом і Заходом: Нариси історії XIX – початку XX ст. / О. М. Сухий. – Львів, 1999. – 226 с.
12. Центральний державний історичний архів України у м. Львові.
13. *Шанковський Л.* Нарис історії Стрийщини // Стрийщина. Історико-мемуарний збірник Стрийщини, Скільщини, Болехівщини, Долинщини, Рожнітівщини, Журавенщини, Жидачівщини і Миколаївщини / Л. Шанковський, А. Мілянчик [та ін.]. – Нью-Йорк, Торонто, Париж, Сідней, 1990. – Т. 1. – 480 с.
14. Ювілейна книга української гімназії у Тернополі. До сторіччя заснування 1898-1998 / за ред. С. Яреми. – Тернопіль, 1998. – 736 с.

Била Н. М., Дмытроца А. С. *Основные направления деятельности украинских политических партий Галичины среди крестьянства в конце XIX – начале XX столетия.*

В статье освещаются основные направления деятельности Русско-Украинской радикальной партии, Украинской национально-демократической партии, Украинской социал-демократической партии в Галичине (конец XIX – начало XX столетия). По мнению автора, этот опыт может помочь современным объединениям Украины действовать более эффективно.

Ключевые слова: украинские политические партии, крестьянство, агитационно-организаторская работа, культурно-образовательная деятельность, парламентаризм.

BILA N. M., DMYTROCA O. S. Main activity directions of Ukrainian politic parties in Galychyna among peasantry in the end of the XIX – beginning of the XX century.

This article presents main activity directions of the Russian-Ukrainian Radical Party, the Ukrainian National-Democratic Party and the Ukrainian Social-Democratic Party in Galychyna (the end of the XIX – beginning of the XX century). In author's opinion this experience would be helpful for modern political unions of Ukraine to be effective.

Keywords: *Ukrainian political parties, peasantry, campaigning and organizational activities, cultural and educational activity, parliamentarism.*

**Вікторова Л. В.
Національна академія СБУ**

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

У статті розглядається актуальна проблема сучасної професійної освіти: ефективність використання імітаційно-ігрового підходу, який забезпечить формування іншомовної комунікативної компетентності курсантів. Розкриті специфічні особливості процесу навчання, в якому реалізується імітаційно-ігровий підхід. Обґрунтовується доцільність використання комп'ютерних технологій та інформаційної мережі Інтернет у процесі навчання іноземних мов.

Ключові слова: *комунікативний та імітаційно-ігровий підходи до навчання, іншомовна комунікативна компетентність, процес формування, курсанти.*

Розвиток міжнародного співробітництва України, нові технології, розширення контактів, обмін фахівцями передбачає досягнення курсантами такого рівня розвитку іншомовної комунікативної компетентності, який дозволив би здійснювати безпосереднє спілкування із зарубіжними партнерами у професійній діяльності в усній та письмовій формі. Незважаючи на наявні досягнення у вирішенні проблеми навчання іншомовного мовлення за фахом у вищих військових навчальних закладах, питання щодо психолого-лінгвістичних особливостей вивчення іноземної мови залишається все ще до кінця не вирішеним. Особливості професійної підготовки майбутніх офіцерів зумовлюються підпорядкованістю цілей і завдань військової служби соціальному замовленню суспільства; екстремальністю умов виконання професійних обов'язків; колективним характером військової служби і безпосередньою взаємодією військовослужбовців у процесі діяльності і спілкування.

Низький рівень іншомовної компетентності випускників, можна пояснити, перш за все, недостатнім впровадженням у навчальний процес новітніх технологій, форм і методів активного навчання. Ігрові форми й методи підготовки майбутніх фахівців дозволяють оптимально враховувати вимоги обраної студентами спеціальності, створювати ситуації, беручи участь у яких, вони оволодівають мистецтвом швидко й ефективно вирішувати комунікативні завдання, розвивати лінгвістичне мислення. Використання ігрових форм навчання забезпечує включення курсантів у